

VODIČ ZA MEDIJE **NE BIRAM BESKUĆNIŠTVO**

Kako izvještavati o beskućništvu
bez stigme i s naglaskom na
pravo na stanovanje

DRAGI NOVINARI,

većina ljudi ne bira beskućništvo. U njega se dospije zbog otkaza, bolesti, rastućih troškova stanovanja, niskih primanja – zbog okolnosti na koje čovjek ne može utjecati.

Te osobe su često nevidljive i bez podrške, a same ne mogu promijeniti svoj položaj. Zato promjena počinje riječima, načinom na koji govorimo o ljudima: umjesto riječi *beskućnik*, recimo *osoba u beskućništvu*.

Važno je i da javnosti približimo rješenja koja postoje, poput pristupa Stanovanje prvo, koji pokazuje da promjena jest moguća. Vjerujem da će novinari, kao i mnogo puta dosad, biti naši saveznici u tome da svatko zaslužuje dom – i dostojanstvo.

Helena Babić
predsjednica udruge Aja

SADRŽAJ

1

Izričaj je važan

2

Savjeti za izvještavanje

3

Kontrolna lista za intervju

4

Što je Stanovanje prvo?

5

Primjeri dobre prakse

6

Različite perspektive

7

Zapamtite

8

Iskustva u radu s Aja-om

9

Udruga Aja

IZRIČAJ JE VAŽAN

Iako žele izaći iz beskućništva, osobe bez doma same ne mogu uspjeti zbog niza sistemskih zapreka i socijalne *nevidljivosti*.

Ključna prepreka njihova socijalnog uključivanja leži u pogrešnoj percepciji da uzroci beskućništva leže u tim osobama, umjesto da prepoznamo strukturalne uzroke: cijene najma, siromaštvo, socijalne politike. To vodi stigmatizaciji i izolaciji osoba u beskućništvu. Stigma se pojačava kada ih nazivamo *beskućnicima* jer osobe svodimo na socijalni status, bez šire slike o njihovim vrijednostima, osjećajima i potencijalima.

Ako nekoga nazovemo **osobom u beskućništvu** fokus stavljamo na to da se radi o osobi koja se trenutno nalazi u teškoj situaciji – koja se može promijeniti. Time priznajemo da ta osoba ima pravo na identitet, dostojanstvo – i na novu priliku.

U stručnoj literaturi već se uvriježio izraz *osobe u beskućništvu*. Potrudimo se zajedno da taj izraz postane standard i izvan stručnih krugova.

SAVJETI ZA IZVJEŠTAVANJE

1 **Dostojanstvo na prvom mjestu:** poštujuite privatnost, izbjegavajte senzacionalizam, ne prikazujte osobu na način koji je ponižava.

2 Koristite izraze *osoba bez doma*, **osoba u beskućništvu**, *osoba bez krova nad glavom*, a **ne etikete** poput *klošar* ili *skitnica*.

3 **Fokusirajte se na uzroke**, ne na krivnju. Strukturalni uzroci su siromaštvo, manjak stanova, nedostatne socijalne politike...

4 **Slušajte i uključite osobe:** ljudi s iskustvom beskućništva stručnjaci su za svoju situaciju. Neka govore vlastitim glasom.

5 Naglasite da **beskućništvo nije izbor** već proizlazi iz siromaštva, otkaza, bolesti, nasilja, nesigurnosti i manjka podrške.

6

Pokažite da postoje rješenja:

Stanovanje prvo i podržani stanovi.

7

Beskućništvo je praćeno

isključivanjem: riječ je o gubitku veza, zdravlja, prilika i sudjelovanja u zajednici.

8

Fotografijom prikažite ljudskost i **dostojanstvo**, a ne samo "dramu". Posebno se to odnosi na ranjive osobe.

9

Vidite ljude, a ne probleme:

kroz dijalog i pažljivo slušanje možemo graditi empatiju i mijenjati percepciju javnosti.

10

Beskućništvo je rješivo: kroz modele poput Stanovanja prvog moguće je prekinuti krug siromaštva i marginalizacije.

Udruga Aja

KONTROLNA LISTA ZA INTERVJUE

Pri intervjuiranja osoba u beskućništvu, evo na što sve trebate obratiti pozornost:

Prije
intervjua

- Dobijte jasan pristanak i objasnite kako će se priča koristiti.
- Odaberite sigurno i privatno mjesto.
- Pripremite pitanja koja uzimaju u obzir traumu i puna su poštovanja.
- Zapitajte se: „Je li ovo pitanje uljudno i je li uopće potrebno?“

Tijekom
intervjua

- Pustite osobu da vodi svoju priču – nemojte je navoditi prema senzacionalističkom rakursu.
- Poštujte granice i prestanite ako se čini da se osoba osjeća neugodno.
- Koristite jezik koji potvrđuje dostojanstvo.

Nakon
intervjua

- Objasnite im kako će se njihov doprinos prikazati.
- Zaštitite privatnost i osjetljive informacije.
- Napravite *follow up* ako je potrebno i poštujte sve promjene pristanka.

RAZLIČITE PERSPEKTIVE

Novinar: priča o 'drugome'

Novinar često promatra beskućništvo kao društveni problem koji treba objasniti publici. Naglasak stavlja na šokantno ili emotivno. Uzroci se ponekad pojednostavljaju, a priče se pojavljuju povremeno, obično zimi ili tijekom kriznih događaja. Fokus je vizualan, uz rizik stereotipizacije: prikaz "beskućnika" kao jedne homogene grupe, često bez imena, glasa, identiteta. Intencija je podizanje svijesti, ali često bez dubljeg uključivanja ili promjene narativa. Novinar zadržava kontrolu nad pričom i načinom na koji se glas osobe predstavlja.

Osoba u beskućništvu: priča iznutra

Iskustvo beskućništva je osobna stvarnost, ne tema. Osoba ne vidi sebe kao "priču", već kao čovjeka koji preživljava sistemske prepreke. Naglasak je na dostojanstvu i identitetu: osoba želi da bude viđena s imenom, prošlošću, nadama. Osoba nudi razumijevanje strukturalnih uzroka – otkaz, nasilje u obitelji, nedostatak podrške, visoke rente, zdravstveni problemi. Emocije su složene: sram, ljutnja, tuga, ali i ponos, otpor, humor. Sumnjičavi su prema novinarima jer su već javno sramočeni. Mnogi žele da se njihov glas koristi za promjenu percepcije i politika, ali autentično, ne senzacionalistički.

*Novinari trebaju uključiti osobe
u beskućništvu kao glasove u
kreiranju sadržaja, kako bi
zajedno ukazali na strukturalne
probleme i rješenja.*

ŠTO JE STANOVANJE PRVO?

To je pristup rješavanju beskućništva koji stabilan i siguran smještaj shvaća kao prvi, a ne posljednji korak. Dok tradicionalni modeli traže da osobe ispune uvjete prije nego dobiju smještaj (npr. apstinencija, liječenje), ovaj pristup shvaća stanovanje kao ljudsko pravo i preduvjet za oporavak.

Polazišta

- Smještaj ne treba *zaraditi*, već je to osnovna potreba i početak puta ka stabilnosti.
- Pravo na dom ne uvjetuje se prestankom korištenja supstanci ili terapijama.
- Osoba sama postavlja ciljeve, tempo i tip podrške.
- Fokus je na jačanju osobnih resursa, samopouzdanja i uključivanju u zajednicu.
- Pružamo trajnu podršku uz rad s timom stručnjaka.
- Osoba može ostati u stanu koliko god je potrebno.

Dom – temelj oporavka

Oporavak i reintegracija u zajednicu uspješniji su kada se osoba prvo smjesti u stabilno okruženje, a onda joj se pruži podrška.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

STANOVANJE PRVO – PULA

Udruga AjA prva je u RH pokrenula program Stanovanje prvo, čime je Pula postala primjer promjene i inspiracija drugim gradovima. Osobama u beskućništvu osiguravamo pristup trajnom domu uz stalnu stručnu podršku, a rezultati pokazuju značajno poboljšanje kvalitete života, jaču društvenu uključenost i veću samostalnost korisnika.

É UMA CASA – LISBOA

Ovaj rastući Housing First program vodi udruga CRESCER od 2013. godine s iznimnom učinkovitošću: čak 90% osoba ostaje u stanu dugoročno, bez povratka u beskućništvo. Stanovi su raspoređeni po cijelom Lisabonu, a stručni tim pruža individualiziranu podršku svakoj osobi. Pokazali su da Stanovanje prvo djeluje i u velikim urbanim sredinama, nudeći ljudima sigurnost, autonomiju i novi početak.

ZAPAMTITE

Iako gotovo svatko može završiti *na ulici*, (3 od 5 ljudi starijih od 65 godina u RH u riziku je od siromaštva), osobe bez doma i dalje su stigmatizirane. Novinari pomažu u njihovoj destigmatizaciji i izvještavaju o strukturalnim problemima. Pratite dobre prakse i upamtite:

Sistem

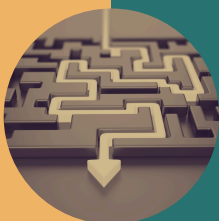
Beskućništvo je posljedica sustavnih problema, a ne izbor pojedinaca.

Pravo

Pravo na stanovanje je temeljno ljudsko pravo.

Rješenja

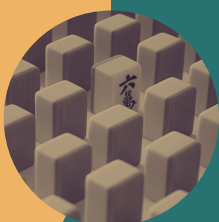
Program Stanovanje prvo jasno pokazuje da se beskućništvo može riješiti.

Osobe

Osobe u beskućništvu su naši susjedi, sugrađani, roditelji, djeca – nisu *drugi*.

Zajednica

Većina osoba bez doma dolazi iz zajednica u kojima žive, suprotno stereotipu da su prolaznici.

ISKUSTVA U RADU S UDRUGOM AJA

Prof.dr.sc. Olja Družić Ljubotina

Udruga Aja iz Pule napravila je izniman iskorak uvođenjem usluge Stanovanje prvo - pristupa koji vraća ljudima u najranjivijoj poziciji dostojanstvo, sigurnost i nadu. Njihova predanost i profesionalnost primjer su kako zajednica može biti istinski solidarno mjesto promjene.

Boris Tandarić - Gile

Kada se probudim, svaki put imam osjećaj da mi je na jednom ramenu mama, a na drugom Helena. Ona mi je ponudila smještaj, to sam si zamislio: ajd' Gile probaj da vidiš opet kako je na krevetu spavat'. Kad izgubiš ono s čime se svi rađamo kao ljudi, dostojanstvo, dosegnuo si dno dna. Meni je moja Helena vratila moje Ja.

UDRUGA AJA

Aja je pulska udruga za razvoj i širenje usluga u zajednici, borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Prvi u Hrvatskoj i regiji provodimo program Housing First, osiguravši trajni smještaj za 14 osoba u beskućništvu. Pružamo i usluge Organiziranog stanovanja te Mobilnog tima. Naši korisnici su osobe u riziku od siromaštva, osobe u beskućništvu i u riziku od beskućništva s trajnim izazovima smještaja i skrbi. Radimo u Puli i okolici, pružajući brze usluge zbrinjavanja i podrške.

Ova publikacija je izrađena uz pomoć Innovation Funda World Habitata.

Foto: na naslovnici je Goran Lovjer, korisnik programa Stanovanje prvo u Puli

+385 99 166 0880

Trščanska ulica 26, Pula

udrugaja@gmail.com

udrugaja.hr

Kampanja za destigmatizaciju osoba u beskućništvu i promoviranje koncepta Stanovanje prvo.

Ne biram beskućništvo

UDRUGA MOST

PANDA KOMUNIKACIJE

